

može biti. Studiju je prikazao R. Koch na opširnom prostoru od str. 271—317.

Zanimljiva je i studija Alfonsa Humberta o grijesima seksualnosti u Novom zavjetu. Priznaje da je teško, da je nemoguće doći do jasne i definitivne solucije. Jasno je da Novi zavjet ne posjeduje neku vrst sistematske seksologije s moralnog gledišta. Ipak, ako se uzmu u obzir svi tekstovi koje pisac analizira, jasno se osuđuju svi seksualni odnosi izvan braka i protiv prirode. Razumije se, ne seksualni u širem smislu, nego u užem smislu, npr.: venerični ili bludni. Nemojmo se čuditi ako u Novom zavjetu nema spomena o bestijalitetu, to je bilo naglašavano u Starom zavjetu. Kako su osuđeni svi grijesi spolne nesuzdržljivosti, nema sumnje da moralisti, ne bez temelja, ukazuju na to da je i ipsizam uključen u tu osudu svake spolne nesuzdržljivosti, svake nečistoće, svakog postupka protiv prirode. Očito je da je ipsizam ili masturbacija protiv prirode.

Takav zaključak studije još je jedna potvrda ispravnosti gledišta koje sam zauzeo kad su se kod nas pojavile neke uvozne kontestacije o prebračnim odnosima. (Vidi o tome BS 2—3/1971, str. 225—230, ili VERITAS 7/1971, 173—174). Seksualni neredi ostaju i dalje kao povreda čovječjeg dostojanstva, prekršaj Božje volje izražene u Sv. pismu. Moralisti nisu drugo učinili nego izrazili tu nauku u svojim stručnim izrazima. Odišlo ne mijenja čovječje naravi. Način izražavanja ne ruši bitnosti.

Ali je vrijedno istaknuti još jedan zaključak piščev. Pisac tvrdi da novozavjetni pisci osuđuju bludnost ili spolnu nečistoću kao grijeh teške naravi (objektivno govoreći), ali da taj grijeh ne tretiraju s nekom većom preokupacijom negoli druge grijehe. Znači da je i na tom području klasična moralka išla pravim putem. Sv. Toma je posvetio poseban članak pitanju da li su grijesi tijela manje grešni negoli grijesi što se odigravaju u prostoru duha (I-II 73,5). Razumljivo je da u praksi ne smiju ti grijesi doći na prvo mjesto, još gore ako se drugi grijesi potisnu u pozadinu, a ovima se daje neko »časno« mjesto. To je okretanje moralke naglavce. I o tome sam raspravljao na više mjesta (npr. BS 1/1969, str. 128. sl. POVIJEST SPASENJA sv. VI, str. 11). Čovjek je bijedan što mu svijest

nije uvijek budna, ali taj ga manjak donekle i veseli, jer ni grijeh mu se ne ubraja u svoj njegovoj težini upravo zbog manjka potpune prisebnosti ili zbog navale strasti.

Ako sam svratio pažnju čitalaca samo na ova tri članka, ne slijedi da drugi ne zaslužuju pažnju. Svaki nepristran rad traži priznanje. I taj svezak preporučam ne samo stručnjacima moralke nego i svim teolozima, svim piscima i intelektualcima koji žele ozbiljno misliti.

J. K.

*STUDIA MORALIA*, izdaje Academiae Alfonsiana, Rim 1971. vol. IX, posvećen stogodišnjici proglašenja sv. Alfonsa Naučiteljem Crkve.

Deveti svezak dragocjene kolekcije o moralnim problemima tog instituta za teološku moraliku dokazuje kako svi suradnici ozbiljno prilaze ključnim problemima današnjice na području moralke.

Prije sto godina sv. Alfons je proglašen crkvenim naučiteljem. Ranija uputa Sv. penitencijarije da se mišljenja sv. Alfonsa mogu »sequi tuto ac profiteri« nije opozvana. Godine 1950. proglašen je zaštitnikom moralista. Sve je to dovoljno da priznamo kako je sv. Alfons mnogo zadužio teološku misao te s mnogo gledišta ostao uvijek suvremen. Zanimljiva je opaska Pavla VI izrečena pred redemptoristima dne 24. IX 1967. U toj je prigodi rekao Pavao VI da se Alfonsova moralika odlikuje nekom osobitom jasnoćom. Izrazio je žaljenje što danas neki žele akomodirati Kristov zakon svijetu, mjesto da svijet akomodiraju Kristu, a nadodao je da se to osobito opaža u moralu.

Danas Alfonsova metoda prima osobito naglasak, jer se ide za tim da studenti teologije prime što adekvatniju pastoralnu formaciju. A sv. Alfons je pastoralist. A što je u pastoralu najglavnije? To je unutarnji život, koji je duša svakog apostolata, uvjet njegove plodnosti i kriterij vrijednosti svake metode (OT br. 19 sl.).

Od obrađenih radova u ovom svesku neki su više metodske i prigodne naravi, kao što su članci o sv. Alfonsu kao osobi i o njegovu djelu, ali ima ih koji zadiru u centralno područje moralne problematike. Amo spadaju radnje o kršćanskom realiz-

mu i humanizmu Alfonsove moralke (Capone D.), o odnosu sociologije i moralke (O. Riordana J.), te o obnovi molitve u našoj epohi, jer je ona obilježena fenomenom sekularizacije (Häring B.). Povijesno-naučna pitanja o Alfonsovu sistemu, osobito o ekviprobabilizmu, tiču se samo stručnjaka i zahtijevaju veliko predznanje da se uzmogne izvagnuti sud što ga o tom pitanju u odnosu na sv. Alfonsa izriču pisci.

Odlična je ideja koju razvije D. Capone C. SS. R. o tome kako je sv. Alfons zamišljao ispovjednika prije svega u službi penitenta kao osobe. Krist je ustanovio ispovjed za metanoju osobe, a ne da se povrijeđenom zakonu dade naknada. Ispovjednik mora biti otac i liječnik osobe, a ne ispravljatelj nekog amorfnog zakona. Zbog toga pokoru će dijeliti prema detaljnom uvidu u stanje penitenta, svjestan penitentove (i svoje) slabosti, osobito načela gradualnosti u napredovanju u duhovnom životu, a da se i ne govori o ideji blagosti i milosrđa kao uvijek važnim Božjim odlikama.

Ne bih potpisao sve što pisac govori npr. o naravi materijalnog grijeha, naročito u usporedbi s naučavanjem sv. Tome. Nema sumnje da materijalni grijeh može opstojati, te da nije formalan. A može li se zaniijekati da je materijalni grijeh, iako nije uvreda Božja, ipak neki nered? Tko posve nehotice, neodgovorno ubije bližnjega, zar to ubojstvo ne odudara od određenog društvenog reda? Istina, socijalni red ne opstoji sam za sebe, ali prije se malo pazilo na to da povreda socijalnog reda ima svoju zakonitost, pa danas, u doba naglaska na socijalnost, treba o tome govoriti s više pažnje. Članak sv. Tome (I-II 72,4) čuva svoju trajnu vrijednost.

Ne bih potpisao ni piščevo mišljenje da je konfuzna spoznaja Boga dovoljna da se zanijeće mogućnost filozofskog grijeha. Zar se doista može reći da bilo kako vrijeđa osobnog Boga onaj koji ga miješa s kozmosom ili ga shvaća nekim anonimnim, panteističkim bićem? Teško je to reći.

Može li se provesti sociološka analiza osnovnih pozicija moralke? Nema sumnje da čovjek živi usred raznih socijalnih sistema, te da se ne može posve oteti njihovom utjecaju. Ako moderni pojam sociologije traži da ona analizira intimnu narav i dubinski sadržaj socijalnih sistema, nema sum-

nje da više zalazi na područje moralke. Kao logičan zaključak ove radnje Johna O'Riordana dolazimo još više do uvjerenja kako je živa klasična zamisao sociologije kao primijenjene moralke. U svakom slučaju moralka može primiti dosta koristi od sociologije, ali uvijek uz dužan oprez od sociologizma i psihologizma.

B. Häring raspravlja o ulozi molitve u eri tehničke civilizacije i fenomena sekularizacije. Potrebno se otrestiti formalizma, ritualizma i legalizma, te nastojati da molitva postane životnim faktorom. Potrebno je naglasiti kako svi darovi Božji idu i na korist bližnjega. Možemo reći da autor ide za nekom egzistencijalizacijom molitve, drugim riječima: za sintezom između vertikalnog i horizontalnog smjera religije. Demitologizacija i racionalizam ispražnjuju sadržaj molitve, a nastojanje oko spontanosti i slobode u molitvi ne može prescindirati od trajne ovisnosti čovjeka o Bogu, od potrebe pouzdanja u Duha Svetoga.

Članci su prikazani u kratkoj sintezi na latinskom jeziku. I to treba pohvaliti, jer klerička osoba mora barem nekako znati latinski, a druge jezike ne mora, niti se od nje to može očekivati. Od koje koristi ako svatko skraćuje svoj članak na svom vlastitom jeziku? Mogao ga je čuvati za svoj jezični krug, a ne lansirati ga u svijet.

S obzirom na sadržaj, opremu i metodu izdavačima treba odati priznanje i zaželjeti da svoj pothvat nastave. Plemenit je. Koristan je, osobito zbog toga što se širi neko infantilno, nezrelo, površno raspravljanje o zamršenim moralnim problemima, što nije na čast ni moralci ni našoj civilizaciji.

J. K.

*BERTHE BERNAGE, S radošću osvajati godine*, Korčula 1972, str. 4—110, izdavač: »Izvori istine«, dominikanci Korčula, preveo Marijan Pavlović.

Ne očekuj u ovoj knjižici neku sustavnu gerontologiju. Knjiga je lagan razgovor. Pogled unatrag i unaprijed. Introspekcija, analiza i sinteza. Uvid, opomena, poticaj, pomagalo. Citajući